सिस्ने गाउँपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्डः८ सख्या ५ गाउँकार्यपालिकाबाट पारित मितिः २०८२।०३।२४

भाग-२

सिस्ने गाउँपालिकाको बालवालिका तथा समावेशी शिक्षा रणनीति, २०८२

परिच्छेद १: परिचय

१.१ भौगोलिक पृष्ठभूमि

रुकुम पूर्वी भाग जिल्ला लुम्बिनी प्रदेशको एकमात्र हिमाली जिल्ला हो । नेपालको सङ्घीय संरचनाले साविकको रुकुम जिल्लालाई रुकुम पश्चिम भाग र रुकुम पूर्वी भाग परिभाषित गरेपछि कान्छो जिल्लाको रुपमा रुकुम पूर्वी जिल्ला स्थापित छ । रुकुम पूर्वी भाग जिल्लाका सिस्ने गाउँपालिका, पुथा उत्तरगङ्गा गाउँपालिका र भूमे गाउँपालिका गरि तीन स्थानीय तह छन् भने सिस्ने गाउँपालिका हालको रुकुम पूर्वको सदरमुकाम रहेको पालिका हो ।

सिस्ने गाउँपालिकाको पूर्वमा पुथा उत्तरगङ्गा गाउँपालिका, पश्चिम भू-भागमा रुकुम पश्चिम जिल्लाका मुसिकोट नगरपालिका, आठबिसकोट नगरपालिका र बाँफिकोट गाउँपालिका पर्दछन भने उत्तरमा डोल्पा जिल्ला र दक्षिणमा भूमे गाउँपालिका पर्दछन् । यस गाउँपालिकाको वडा नं. ५ र ६ को भू-भाग भएर मध्यपहाडी राजमार्ग बनेको छ ।

सिस्ने गाउँपालिकाका आठवटा वडाहरु छन् । पालिकाको वडा नं. १ को केन्द्र सिस्नेको पाखापानीमा रहेको छ । वडा नं. २ को केन्द्र प्वाङको नायगाडमा रहेको छ । यसैगरी वडा नं. ३ को पोखरा गाउँमा र वडा नं. ४ को दादिङ गाउँमा वडाको केन्द्र रहेको छ । वडा नं. ५ र ६ को केन्द्र क्रमश रुकुमकोटको टाकुरा र छिप्रिदहमा रहेको छ भने वडा नं. ७ र ८ वडाको केन्द्र सान्चौर र धपे स्यालापाखामा रहेको छ । पालिकाको केन्द्र भने वडा नं. ५ स्थित कमलदहको छेउमा रहेको छ ।

नेपालको राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार सिस्ने गाउँपालिकाको कुल जनसङ्ख्या १८ हजार ५ सय ३४ रहेको छ भने जसमध्ये महिला ९ हजार ५ सय २० र पुरुष ९ हजार १४ रहेका छन् । कुल जनसंख्या मध्ये महिलाको जनसंख्या ५१.३७ प्रतिशत रहेको छ ।

बाउन्न पोखरी त्रिपन्न टाकुरी नामले परिचित रुकुम पूर्वी भागको यो गाउँपालिका ८२ डिग्री २९ मिनेट देखि ८२ डिग्री ४६ मिनेट पूर्वी देशान्तरसम्म र २८ डिग्री ३३ मिनेट देखि २८ डिग्री ५२ मिनेट उत्तरी अक्षांशसम्म रहेको छ । सिस्ने गाउँपालिकाको भूगोल समुद्री सतहबाट न्यूनतम ९३५ मिटर देखि अधिकतम ५८८५ मिटरसम्मको उचाईंमा रहेको छ । ३२७.१२ वर्ग कि.मि. क्षेत्रफल रहेको यस गाउँपालिकाको हावापानी न्यानो समशीतोष्ण पहाडी रहेको छ । भूगोलका हिसाबले पहाड, लेक र हिमाल गरी तीन वटै भू-भागहरू रहेका छन् ।

१.२ शैक्षिक पृष्ठभूमि

सिस्ने गाउँपालिकामा हाल ३८ वटा सामुदायिक र ४ वटा संस्थागत विद्यालय सञ्चालनमा छन्, जसमा बालविकासदेखि कक्षा १२ सम्मका विद्यार्थीहरू अध्ययनरत छन् । सिस्ने गाउँपालिकाको २०८२ को शैक्षिक तथ्यांक अनुसार कक्षा

बालविकास देखि कक्षा १२ सम्म ६६२९ बालबालिकाहरु अध्ययनरत छन् । जसमध्ये ३२४० बालिका र ३३८९ बालकको संख्या रहेको छ । यसैगरी दलित बिद्यार्थिको सङ्ख्या १२४२, जनजाति बिद्यार्थिको सङ्ख्या २६५०, ब्राहमण क्षेत्री बिद्यार्थिको सङ्ख्या २५१७ र अन्य बिद्यार्थिको सङ्ख्या २२० रहेको छ ।

अझैपनि, बिभिन्न तथ्याङ्कहरूको विश्लेषण गर्दा बालिका/महिलाहरूको विद्यालय सम्म पहुँच नपुगेको देखिन्छ, जसले लैङ्गिक असमानताको गहिरो समस्या संकेत गर्दछ । वाल बिवाह तथा उमेर नपुगी गरिने विवाहको अभ्यास, घरेलु कामको बोझ र सामाजिक मान्यताका कारणले बालिकाको शिक्षाको पहुँचमा बाधा पुगेको अवस्था छ । साथै, शैक्षिक गतिबिधिहरुमा, पाठ्यपुस्तक र पाठ्यक्रममा महिलाको न्यून प्रतिनिधित्व तथा सहभागिता र सामाजिक अभ्यास जस्ता तत्वहरुले पनि शिक्षामा लैङ्गिक पूर्वाग्रहलाई बल दिई सामाजिक समाबेशिकरणलाई अवरोध सिर्जना गर्दछ ।

उल्लेखित समस्यालाई सम्बोधन गर्न र लैंङ्गिकमैत्री पालिका बनाउन स्थानीय तहले शिक्षा नीतिहरूमा लैङ्गिक समावेशीता सुनिश्चित गर्ने, प्रारम्भिक बालविकास कक्षाको पहुँच विस्तार गर्ने, बालिकामैत्री पूर्वाधार विकास गर्ने र समुदायस्तरमा बालिकाको शिक्षा प्रवर्द्धन गर्न सचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने संरचनाको निर्माण गर्न आवश्यकता रहेको छ । साथै, शिक्षा बजेटमा लैङ्गिक समावेशी दृष्टिकोण अपनाएर लक्षित कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दा समावेशी र न्यायोचित शिक्षातर्फ उल्लेखनीय सुधार ल्याउन सकिने अपेक्षा अनुरुप यो रणनैतिक योजनाको विकास गरिएको छ ।

१.३ समस्या र चुनौती

यस सिस्ने गाउँपालिकाको शिक्षा क्षेत्रमा लैङ्गिक समानता, सामाजिक समावेशिता (GESI) र लैङ्गिक समानता तथा अपाङ्गता समावेशीता (GEDSI) लाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्नुपर्ने आवश्यकताको बोध भएकोछ । बिशेषगरी अपाङ्गता भएका बालबालिका र सीमान्तकृत समुदायका बालबालिकाहरू अझै पनि शिक्षाबाट वञ्चित हुने अवस्था रहेको छ, जसको मूल जड सामाजिक रूढीवादी सोच, समुचित नीतिगत र कानूनी आधारको अभाव र विद्यालय तथा प्रशासनिक संयन्त्रमा GEDSI

समावेशी दृष्टिकोणको कमी हो। विशेषतः अपाङ्गता भएका बालबालिकाको पहुँच योग्य भौतिक पूर्वाधार, सहायक प्रविधि तथा सामग्री र शिक्षक क्षमता अभिवृद्धका कमीकमजोरीहरु रहेका छन्, जसले समावेशी सिकाइ वातावरण सिर्जना गर्न कठिन बनाएको छ।

GESI तथा GEDSI आधारित शिक्षाको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि विद्यालयहरूमा बालिका, अपाङ्गता भएका र सीमान्तकृत समुदायका बालबालिकाको आवश्यकताअनुसार पाठ्यक्रम र मूल्याङ्कन प्रणाली अनुकूलन गर्नु आवश्यक छ। यस्ता समूहका बालबालिकालाई लक्षित गरिएका नीति कार्यक्रमहरू केवल घोषणा मात्रमा सीमित नभई व्यवहारमा कार्यान्वयन गर्न शिक्षकहरूलाई नियमित तालिम, पुनर्ताजगी प्रशिक्षण, र समावेशी शिक्षा उपकरणहरूको पहुँच आवश्यक हुन्छ। त्यस्तै, स्थानीय सरकार, समुदाय र विद्यालयबीच समन्वयमा आधारित उत्तरदायी संरचना विकास गरी शिक्षा क्षेत्रमा GEDSI केन्द्रीत परिवर्तनलाई संस्थागत सुधारको खाँचो छ।

१.४ आवश्यकता

समावेशी शिक्षाको अवधारणा कार्यान्वयन गर्न यस्तो रणनीतिको आवश्यकता छ, जसले सबै बालबालिकालाई विशेष गरी बालिका, अपाङ्गता भएका र सीमान्तकृत समुदायलाई गुणस्तरीय र समतामूलक शिक्षा सुनिश्चित गरोस् । सामाजिक विविधताको सम्मान, समान अवसरको पहुँच र सामुदायिक सहभागिताको विकासका लागि शिक्षा रणनीति अपरिहार्य छ। यसले समुदायमा शान्ति, एकता, समानता र समावेशीतालाई प्रोत्साहन गर्दछ।

१.५ दृष्टिकोण, सिद्धान्त र मान्यता

बिद्यमान समाजमा रहेका परम्परागत सोच, सामाजिक समस्याहरु, बिभेद र लैंगिक असमानतालाई समावेशी शिक्षा रणनीतिले सम्बोधन गर्दछ । साथै यसले बालबालिकाको विविध आवश्यकतालाई स्वीकार गर्छ र विद्यालय, समुदाय तथा

सरकारलाई जिम्मेवार र उत्तरदायी बनाउँछ। सबै बालबालिकाले सिक्न सक्छन् भन्ने विश्वासमा आधारित यो दृष्टिकोणले शैक्षिक प्रणालीलाई लचिलो, समावेशी र न्यायपूर्ण बनाउँछ। विविध सांस्कृतिक, भाषिक र शारीरिक अवस्थालाई स्वीकार्दै, समान सहभागिता र अवसरमा जोड दिइन्छ।

१.६ विद्यालय सुधार योजनामा अनुकूलन

हरेक बिद्यालयले तोकिएको समयसीमामा हरेक बर्ष बिद्यालय सुधार योजना निर्माण तथा अद्यावधिक गर्नुपर्ने हुन्छ । बिद्यालयको वातावरण समाबेशी र अपाङ्गतामैत्री बनाउनका लागि सिस्ने गाउँपालिका भित्रका सबै विद्यालयले बनाउने बिद्यालय सुधार योजनामा बालिका, अपाङ्गता भएका र सीमान्तकृत बालबालिकाको सामाजिक र शैक्षिक अवस्थालाई समेट्नु आवश्यक छ । योजना निर्माणमा समावेशी दृष्टिकोण अपनाउँदै, आवश्यकताका आधारमा लक्ष्य र गतिविधि तय गर्नुपर्छ। विद्यालय, वडा कार्यालय र नगरपालिकाले शैक्षिक बजेटमा समावेशी कार्यक्रम र अपाङ्गता मैत्री संरचनालाई प्राथमिकता दिनुपर्छ। यसले रणनीतिक कार्यान्वयनलाई सुदृढ बनाउँछ।

परिच्छेद २

दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य र प्राथमिकता

२.१ दीर्घकालीन सोच (Vision)

'सामाजिक रुपान्तरण र न्यायमा सिस्नेको अपेक्षा; लैङ्गिक समानता, समावेशिता र समतामा आधारित शिक्षा'

२.२ लक्ष्य (Goal)

बालिका, अपाङ्गता भएका तथा सीमान्तकृत समुदायका बालबालिकाको पहुँच, सहभागिता र सिकाइ उपलब्धिमा सुधार गर्दै उनीहरूको लागि समान, सुरक्षित र गुणस्तरीय शिक्षाको सुनिश्चितता गर्ने।

२.३ उद्देश्यहरु (Objectives)

सिस्ने गाउँपालिकाको यस रणनीतिक योजनाका निम्न उदेश्यहरु रहेका छन् ।

१. सर्वसुलभ, सुरक्षित र संरक्षित वातावरणमा बालिका, अपाङ्गता भएका र सीमान्तकृत समुदायका बालबालिकाको लागि समावेशी विद्यालय शिक्षाको सुनिश्चितता गर्ने,
२. लैङ्गिक र समावेशी उपागममा आधारित नीतिगत ढाँचा र कार्यविधि निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने,
३. बालिका तथा समावेशी शिक्षासम्बन्धी सञ्जाल तथा संरचना निर्माण र सशक्तीकरण गर्ने,
४. लक्षित समूहको सिकाइ उपलब्धिमा सुधारका लागि सहयोग पुग्ने वातावरणको निर्माण गर्ने,
५. समन्वय र सहजिकरण मार्फत कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनको सुनिश्चितता गर्ने,
६. नतिजामा आधारित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणालीको स्थापना गर्ने,
७. शैक्षिक कार्यक्रम कार्यान्वयनको गुणस्तरीयतामा सुधार गर्ने ।

२.४ रणनीतिहरु (Strategies)

उदेश्यहरु	रणनीति
उदेश्य १: सर्वसुलभ, सुरक्षित र संरक्षित वातावरणमा बालिका, अपाङ्गता भएका र सीमान्तकृत समुदायका बालबालिकाको लागि समावेशी विद्यालय शिक्षाको सुनिश्चितता गर्ने ।	• स्थानीय तहको शिक्षा योजनामार्फत लक्षित समूहका आवश्यकता सम्बोधन गरिनेछ । • विद्यालयमा समावेशी भौतिक पूर्वाधार विकास गरिने छ । • शैक्षिक सुपरिवेक्षण तथा मूल्याङ्कन नीतिमा समावेशी दृष्टिकोण संलग्न गरिनेछ । • पठनपाठन र मूल्याङ्कन प्रणालीलाई बालिका तथा अपाङ्गता मैत्री बनाइनेछ। • समावेशी शिक्षाको प्रवर्द्धनका लागि समुदाय तथा बिद्यालय स्तरमा जनचेतना अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
उदेश्य २: लैङ्गिक र समावेशी उपागममा	• पालिकाको नीति निर्माणमा लक्षित समुदायको सहभागिता सुनिश्चित गरिनेछ ।

आधारित नीतिगत ढाँचा र कार्यविधि निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने ।	• स्थानीय तहमा बालिकामैत्री शिक्षा कार्यविधिको विकास तथा कार्यान्वयनको अभ्यास गरिनेछ । • सबै समुदाय, बर्ग, लिङ्ग र क्षेत्रलाई सम्बोधन गरी विद्यालय शिक्षामा मूलप्रवाहीकरण गरिनेछ । • पालिकाका नीति तथा योजनामा लैङ्गिक समानता सामाजिक समावेशी र अपाङ्गमैत्री विषय समावेश गरिनेछ ।
उदेश्य ३: बालिका तथा समावेशी शिक्षासम्बन्धी सञ्जाल तथा संरचना निर्माण र सशक्तीकरण गर्ने ।	• पालिका अन्तर्गतका समिति तथा सञ्जालमा लक्षित समूहको प्रतिनिधित्व सुनिश्चित गरिनेछ । • नीति पैरवी र सशक्तीकरणमा क्षमता विकासका कार्य गरिनेछ । • समावेशी शैक्षिक सूचक समेट्ने योजनाको विकास गरिनेछ । • बाल सञ्जाल, बालक्लब, किशोरी/बालिका सञ्जाल तथा समूहको गठन र क्षमता विकास गरिनेछ । • समुदाय स्तरमा अभिभावक शिक्षाका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ । • लैंगिक समानता, सामाजिक समाबेशिकरण र अपाङ्गता सम्बन्धीका सूचना, सामग्रीहरु प्रकाशन र प्रचार-प्रसार गरिनेछ ।
उदेश्य ४: लक्षित समूहको सिकाइ उपलब्धिमा सुधारका लागि सहयोग पुग्ने वातावरणको निर्माण गर्ने ।	• विद्यालयको शैक्षिक नतिजा सुधारका कार्यक्रममा सहयोग गरिनेछ । • शिक्षक र विद्यार्थीको उपस्थिति वृद्धिका लागि आवश्यक कार्यक्रमहरुको विकास गरिनेछ । • पालिका तहमा शैक्षिक उपलब्धि मूल्याङ्कन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । • परीक्षा प्रणालीलाई समाबेशीता र अपाङ्गता मैत्री बनाइनेछ ।
उदेश्य ५: समन्वय र	• बैठक तथा छलफल मार्फत समस्या समाधान र

सहजिकरण मार्फत कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनको सुनिश्चितता गर्ने ।	निष्कर्षको अभ्यास गरिनेछ । • पालिका अन्तर्गतका बिभिन्न संयन्त्रमा स्पष्ट जिम्मेवारी तोकिनेछ । • गुणस्तरीय र प्रभावकारी सञ्चार प्रणालीको विकास गरी सूचनामा सबैको पहुँच बृद्दि गरिनेछ ।
उदेश्य ६: नतिजामा आधारित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणालीको स्थापना गर्ने ।	• बिद्यालयको निरन्तर नतिजामा आधारीत अनुगमन प्रणाली स्थापना गरिनेछ । • लक्षित समूहसम्बन्धी तथ्याङ्क संकलन र मामिला अध्ययनका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ । • नीति निर्माणमा तथ्याङ्कको उपयोग गरिनेछ ।
उदेश्य ७: शैक्षिक कार्यक्रम कार्यान्वयनको गुणस्तरीयतामा सुधार गर्ने ।	• पठनपाठन सुधारका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । • कक्षा व्यवस्थापनमा समता नीति लागु गरिनेछ ।

परिच्छेद ३:
संयन्त्र संरचना र कार्यविवरण

३.१ संयन्त्र संरचना, नीति र कार्यबिवरण

नीति ३.१.१ स्थानीय तहको पालिका वडा र विद्यालय स्तरीय बालिका तथा समावेशी शिक्षा समिति गठन गर्ने र कार्यविवरण तयार गर्ने

रणनीति ३.१.१.१ स्थानीय शिक्षा ऐन र कार्यविधिमा पालिका स्तरीय बालिका समावेशी शिक्षा समिति गठनको व्यवस्था गर्ने

रणनीति ३.१.१.२ स्थानीय शिक्षा ऐन र कार्यविधिमा पालिका स्तरीय बालिका समावेशी शिक्षा समितिका काम, कर्तव्य र जिम्मेवारी तोक्ने

नीति ३.१.२ स्थानीय तहको वडा स्तरीय बालिका तथा समावेशी शिक्षा समिति गठन गर्ने र कार्यविवरण तयार गर्ने ।

रणनीति ३.१.२.१ स्थानीय शिक्षा ऐन र कार्यविधिमा वडा स्तरीय बालिका समावेशी शिक्षा समिति गठन गरी परिचालन गर्ने ।

रणनीति ३.१.२.२ स्थानीय शिक्षा ऐन र कार्यविधिमा पालिका स्तरीय बालिका समावेशी शिक्षा समितिका काम, कर्तव्य जिम्मेवारी तोक्ने ।

नीति ३.१.३ स्थानीय तहको विद्यालय स्तरीय बालिका तथा समावेशी शिक्षा समिति गठन गर्ने र कार्यविवरण तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने ।

रणनीति ३.१.३.१ स्थानीय शिक्षा ऐन र कार्यविधिमा विद्यालयस्तरीय बालिका समावेशी शिक्षा समिति गठन गर्ने ।

रणनीति ३.१.३.२ स्थानीय शिक्षा ऐन र कार्यविधिमा विद्यालय स्तरीय बालिका समावेशी शिक्षा समितिका काम, कर्तव्य जिम्मेवारी तोक्ने ।

परिच्छेद ४:

योजना कार्यान्वयन र अनुगमन (Implementation and Monitoring Framework)

- स्थानीय तहले रणनीतिक योजना कार्यान्वयनका लागि जिम्मेवारी निर्धारण गर्ने।
- पालिका, वडा र विद्यालय तहमा योजना कार्यान्वयन टोली गठन गर्ने।
- प्रगति समीक्षा र अनुगमनको लागि नियमित बैठक र प्रतिवेदन प्रणाली विकास गर्ने।
- उपलब्ध तथ्यांक र प्रतिफलका आधारमा योजना परिमार्जन गर्ने।

बालिका र समावेशी शिक्षाका लागि कार्यान्वयन तथा अनुगमन कार्ययोजना

२.३.१ सुलभ, सुरक्षित र संरक्षित वातावरणमा बालिका, अपाङ्गता भएका र सीमान्तकृत समुदायका बालबालिकाको लागि समावेशी विद्यालय शिक्षाको सुनिश्चितता।

रणनीति: स्थानीय तहको शिक्षा योजनामार्फत लक्षित समूहका आवश्यकता सम्बोधन।

क्रियाकलापहरू	अपेक्षित परिणाम	जिम्मेवार निकायहरू	समयसीमा	अनुगमन सूचकहरू
शैक्षिक सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन	समुदायमा शिक्षा प्रतिको सकारात्मक दृष्टिकोण	पालिका शिक्षा शाखा, GIEN, विद्यालय	प्रत्येक शैक्षिक सत्रको सुरुवात	आयोजित कार्यक्रम संख्या, सहभागी संख्या
बालबालिका पहिचान र घरघर भ्रमण	विद्यालय तथा अवस्था नक्सांकन र नामांकनमा सुधार	विद्यालय, पालिका, समुदाय विद्यालय व्यवस्थापन समिति	जेठ–असार	नयाँ नामांकन संख्या, भर्ना दर

रणनीति: विद्यालयमा समावेशी भौतिक पूर्वाधार विकास ।

क्रियाकलापहरू	अपेक्षित परिणाम	जिम्मेवार निकायहरू	समयसीमा	अनुगमन सूचकहरू
बालमैत्री शौचालय निर्माण	छात्र-छात्राहरूका लागि सुरक्षित वातावरण	पालिका, विद्यालय, NGO	चालु आ.व.	सुधार गरिएका विद्यालय पूर्वाधार संख्या
स्वच्छ पिउने पानी तथा हात धुने सुविधा	स्वस्थ वातावरण सिर्जना	विद्यालय, पालिका	चालु आ.व.	सञ्चालित सेवा संख्या

रणनीति: पठनपाठन र मूल्याङ्कन प्रणालीलाई बालिका तथा अपाङ्गता मैत्री बनाउने ।

क्रियाकलापहरू	अपेक्षित परिणाम	जिम्मेवार निकायहरू	समयसीमा	अनुगमन सूचकहरू
पाठ्यक्रम समावेशीकरण	शिक्षण सिकाइ सहज	शिक्षा शाखा, पाठ्यक्रम केन्द्र	वर्षभर	समावेशी सामग्री समावेश दर
शिक्षकहरूका लागि समावेशी शिक्षण तालिम	शिक्षकको व्यवहारमा सकारात्मक परिवर्तन	पालिका, शिक्षा शाखा	माघ–चैत्र	तालिमप्राप्त शिक्षक संख्या

२.३.२ लैङ्गिक र समावेशी उपागममा आधारित नीतिगत ढाँचा र कार्यविधि निर्माण ।

रणनीति: नीति निर्माणमा लक्षित समुदायको सहभागिता सुनिश्चित ।

क्रियाकलापहरू	अपेक्षित परिणाम	जिम्मेवार	समयसीमा	अनुगमन

		निकायहरू		सूचकहरू
नीति निर्माण बैठक आयोजना	समुदायको आवाज नीतिमा समेटिने	पालिका, GIEN	त्रैमासिक	बैठक संख्या, सहभागिता दर

रणनीति: विद्यालय शिक्षाको मूलप्रवाहीकरण।

क्रियाकलापहरू	अपेक्षित परिणाम	जिम्मेवार निकायहरू	समयसीमा	अनुगमन सूचकहरू
विद्यालय सुधार योजना अद्यावधिक	नीतिगत एकरूपता	विद्यालय, शिक्षा शाखा	प्रत्येक वर्ष	अद्यावधिक विद्यालय योजना संख्या

२.३.३ बालिका तथा समावेशी शिक्षासम्बन्धी सञ्जाल तथा संरचना निर्माण र सशक्तीकरण।

रणनीति: समिति तथा सञ्जालमा लक्षित समूहको प्रतिनिधित्व सुनिश्चित।

क्रियाकलापहरू	अपेक्षित परिणाम	जिम्मेवार निकायहरू	समयसीमा	अनुगमन सूचकहरू
बाल अधिकार समितिमा प्रतिनिधित्व	अधिकार र अवसरमा पहुँच	पालिका, समिति	वार्षिक	प्रतिनिधित्व दर

रणनीति: नीति पैरवी र सशक्तीकरण क्षमता विकास।

क्रियाकलापहरू	अपेक्षित परिणाम	जिम्मेवार निकायहरू	समयसीमा	अनुगमन सूचकहरू
GIEN क्षमता विकास तालिम	नीति पैरवी गर्न सक्ने क्षमतावान समूह	पालिका, GIEN, साझेदार	चैत्र	तालिम संख्याः सहभागीताः

२.३.४ लक्षित समूहको सिकाइ उपलब्धिमा सुधारका लागि सहजीकरण।

रणनीति: विद्यालयलाई परीक्षाफल सुधारका कार्यक्रममा सहयोग।

क्रियाकलापहरू	अपेक्षित परिणाम	जिम्मेवार निकायहरू	समयसीमा	अनुगमन सूचकहरू
पुनः सिकाइ कार्यक्रम सञ्चालन	शैक्षिक उपलब्धिमा वृद्धि	विद्यालय, पालिका	फागुन–जेठ	पुनः सिकाइमा सहभागी संख्या

रणनीति: परीक्षा प्रणालीलाई अपाङ्गता मैत्री बनाउने।

क्रियाकलापहरू	अपेक्षित परिणाम	जिम्मेवार निकायहरू	समयसीमा	अनुगमन सूचकहरू
पृथक मूल्याङ्कन विधि विकास	समान अवसर सुनिश्चित	शिक्षा शाखा, परीक्षा समिति	वार्षिक	मूल्याङ्कनमा सुधारको संकेत

रणनीति: सामुदाय स्तरमा चेतनामूलक कार्यक्रम।

क्रियाकलापहरू	अपेक्षित परिणाम	जिम्मेवार निकायहरू	समयसीमा	अनुगमन सूचकहरू
रेडियो, पोस्टर, नाटक आदि माध्यमद्वारा सन्देश	जनचेतनाको स्तरमा वृद्धि	पालिका, NGO	वर्षभर	सञ्चालित कार्यक्रम संख्या

रणनीति: बाल सञ्जाल, बालक्लब आदिको गठन र क्षमता विकास।

क्रियाकलापहरू	अपेक्षित परिणाम	जिम्मेवार निकायहरू	समयसीमा	अनुगमन सूचकहरू
नेतृत्व तालिम	बालबालिकाको सशक्त आवाज	विद्यालय, बाल क्लब	चैत्र	सक्रिय बाल क्लब संख्या

२.३.५ समन्वय र सहजीकरण मार्फत कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयन सुनिश्चित।

रणनीति: बैठकमार्फत समस्या र समाधानको छलफल।

क्रियाकलापहरू	अपेक्षित परिणाम	जिम्मेवार निकायहरू	समयसीमा	अनुगमन सूचकहरू
समन्वय बैठक आयोजना	समस्या समाधानमा गति	पालिका, सरोकार निकाय	त्रैमासिक	बैठक संख्या

२.३.६ नतिजा आधारित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणालीको स्थापना।

रणनीति: निरन्तर अनुगमन प्रणाली स्थापना।

क्रियाकलापहरू	अपेक्षित परिणाम	जिम्मेवार निकायहरू	समयसीमा	अनुगमन सूचकहरू
नियत अन्तरालमा विद्यालय अनुगमन	सुधारका लागि साक्ष्य	पालिका, शिक्षा शाखा	मासिक	अनुगमन प्रतिवेदन संख्या

२.३.७ शैक्षिक कार्यक्रमको कार्यान्वयनमा गुणस्तर सुधार।

रणनीति: पठनपाठन सुधारका कार्यक्रम सञ्चालन।

क्रियाकलापहरू	अपेक्षित परिणाम	जिम्मेवार निकायहरू	समयसीमा	अनुगमन सूचकहरू
शिक्षक दक्षता विकास तालिम	गुणस्तरीय शिक्षण	पालिका, शिक्षक संघ	माघ–चैत्र	तालिम संख्याः सहभागीताः

रणनीति: बहुभाषिक शिक्षा र बहुपाठ्यपुस्तकको प्रयोग।

क्रियाकलापहरू	अपेक्षित परिणाम	जिम्मेवार निकायहरू	समयसीमा	अनुगमन सूचकहरू
स्थानीय भाषामा शिक्षण सामाग्री विकास	शिक्षण पहुँच वृद्धि	विद्यालय, पाठ्यक्रम विकास केन्द्र	वर्षभर	सामाग्री संख्या

परिच्छेद ५
वित्तीय स्रोत पहिचान, व्यवस्थापन तथा जोखिम व्यवस्थापन

५.१ स्रोत पहिचान

रणनीति ५.१.१ सङ्घीय तथा प्रदेश सरकारका निकायहरुबाट प्राप्त हुने अनुदान रकम र जिन्सी सहायता परिचालन गर्ने ।

रणनीति ५.१.२ स्थानीय तहको पालिका र वडा कार्यालयहरुबाट प्राप्त हुने प्राप्त हुने अनुदान रकम र जिन्सी सहायता परिचालन गर्ने ।

रणनीति ५.१.३ राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय विकासका साझेधार संस्थाहरूबाट प्राप्त हुने अनुदान रकम र जिन्सी सहायता परिचालन गर्ने ।

रणनीति ५.१.४ निजी क्षेत्रबाट प्राप्त हुने अनुदान रकम र जिन्सी सहायता परिचालन गर्ने ।

रणनीति ५.१.५ अन्य क्षेत्रबाट प्राप्त हुने अनुदान रकम र जिन्सी सहायता परिचालन गर्ने ।

५.२ वित्तीय स्रोत व्यवस्थापन

रणनीति ५.२.१ पालिकाको वित्तीय समानीकरण र आन्तरिक स्रोतका आधारमा यथार्थ बजेट र कार्यक्रम निर्माण गर्ने ।

रणनीति ५.२.२ कार्यान्वयन गर्ने पक्षले समयै रकम माग गर्ने र समयमै कार्यक्रम सम्पन्न गर्ने ।

रणनीति ५.२.३ खर्चलाई लक्ष्य, मापदण्ड र बजेटको सीमाभित्र राख्ने ।

रणनीति ५.२.४ स्थानीय तहको पालिका तथा वडास्तरीय बजेटका अतिरिक्त अन्य स्रोतहरुबाट वित्तीय र भौतिक सहयोगहरु जुटाउने ।

५.३ वित्तीय जोखिम अनुमान र व्यवस्थापन

५.३.१ वित्तीय जोखिम अनुमान

रणनीति ५.३.१.१ बजेट रकमान्तर र संशोधन हुँदा कार्यक्रमको बजेट आंशिक वा पूर्ण रुपमा वित्तीय अनिश्चितता उत्पन्न हुनु ।

रणनीति ५.३.१.२ पालिकाको कार्यक्रम र बजेटमा प्राथमिकता प्राप्त हुन सक्नु ।

रणनीति ५.३.१.३ कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने जिम्मेवारी पाएको समिति वा शाखाबाट समयमा कार्य सम्पन्न नहुँदा कार्यक्रमको बजेट खेर जानसक्नु ।

रणनीति ५.३.१.४ कार्यविधि र मापदण्डको पालना नगर्नाले वा कार्यविधि बिना कार्यक्रम सञ्चालन गर्नाले बेरुजू भई कार्यक्रमको विश्वसनीयतामा कमी हुन सक्नु ।

रणनीति ५.३.१.५ सङ्घीय वा प्रदेश वा स्थानीय सरकारको ऐन, कानून, नीति, नियममा हुने परिवर्तनले खर्च गर्ने मापदण्डहरु परिवर्तन हुन सक्नु ।

५.३.२ वित्तीय जोखिम व्यवस्थापन

रणनीति ५.३.२.१ पालिकाका सम्बन्धित पक्ष र सरोकारवालाहरु बजेट रकमान्तर र संशोधनमा ध्यान दिने ।

रणनीति ५.३.२.२ पालिका र विद्यालयस्तरीय कार्यक्रमहरु समयमै सञ्चालन गर्न प्रोत्साहन गर्ने ।

रणनीति ५.३.२.३ बैठकको निर्णय, कार्यविधि र खर्च गर्ने मापदण्ड बमोजिम बजेट खर्च गर्ने ।

रणनीति ५.३.२.४ कार्यक्रमको योजना, कार्यान्वयन प्रक्रियामा हुन सक्ने मानवीय त्रुटिहरु प्रति सचेत र सजग रहने ।

रणनीति ५.३.२.५ प्राविधिक र खरिद प्रक्रिया सम्बन्धी विषय विज्ञको सहयोग लिएर कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

रणनीति ५.४.२.६ कार्यक्रम तयारी बैठक र समीक्षा बैठकहरु गर

आज्ञाले,

रेवत बहादुर वुढाथोकी

प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत